

Milliy Musiqa San'ati Ravnaq Topishida O'zbek Folklorining O'Rni Va Ahamiyati

Davletov Mayliboy Yusupovich

Buxoro Davlat Pedagogika Instituti magistranti

Nurullayev Farrux Gaybulloyevich

Bux D.P.I. Musiqa va tasviriy san'at kafedrasida dotsenti

Annotasiya : Ushbu maqolada o'zbek folklorining milliy musiqa san'ati ravnaq topishidagi o'rni haqida bayon etilgan. Xalq qo'shiqlari inson hissiyotiga kuchli ta'sir eta olish xususiyatiga ega bo'lib, axloqiy tarbiyaning muhim manbaidir.

Tayanch so'zlar: folklor, xalq qo'shiqlari, madaniyat, submadaniyat, musiqa, qo'shiq, hissiyot, ma'naviyat, axloqiy madaniyat, san'at, adabiyot, bola, mahorat

Yangilanayotgan O'zbekistonimizda folklor sinkretik san'at sifatida musiqa, qo'shiq, raqs, teatr san'ati turlarini o'z ichiga oladi. Takomillashgan har qanday san'at asarlari negizini xalq og'zaki ijodi namunalari ya'ni folklor tashkil etishi to'g'risida ilmiy xulosalar, faktik misollar, arxeologik asoslar, og'zaki ijodga asoslangan ustoz shogird an'analari haqidagi tajribalar, taniqli folklorshunos, musiqashunos, olimlar Hodi Zaripov, To'ra Mirzayev, Oxunjon Safarov, Mamatqul Jo'rayev, Safarboy Ro'zimboyev, Fayzulla Karomatov, Maxmudjon Axmedov, Otanzar Matyoqubov, Fayzulla To'rayev, Rustam Abdullayev, Farrux Nurullayev, Baxrom Madrimovlarning tadqiqotlarida tafakkurona bayon qilinadi.

Bugun folklor janrlariga asoslangan o'zbek musiqa madaniyatimiz jahon miqyosida ulug'lanmoqda, musiqiy asarlarimiz dunyo sahnalarida tarannum hamda e'tirof qilinmoqda. Iqtidorli yosh ijrochilarimiz xalqaro tanlovlar g'oliblari bo'libgina qolmasdan rivojlangan xorijiy davlatlar oliygohlarida faoliyat ko'rsatib chet ellik yoshlarga yevropa klassik asarlari bilan birga o'zbek mumtoz musiqiy merosimizni ham o'rgatib kelmoqdalar.

Bugungi anjumanning asosiy maqsadi milliy-madaniy va ma'naviy-musiqiy merosimizni asrab avaylash va boyitish, san'at va badiiy ijodni har tomonlama rivojlantirish, yoshlarning ma'naviy-axloqiy va madaniy darajasini yanada oshirishni rag'batlantirish, milliy va jahon madaniyatining eng yaxshi namunalari bilan tanishtirishdan iborat. Yoshlar ongi va qalbida mustaqillik g'oyasiga, yuqori ma'naviyat va insonparvarlik an'alariga sadoqat tuyg'ularini yanada chuqur ildiz otishi, radikalizm va ekstremizmdek yot g'oyalariga qarshi immunitetini mustahkamlash jamiyatni o'sib kelayotgan intellektual estetik va madaniy ehtiyojlarini ta'minlashga yo'naltirilgan madaniy-ommaviy tadbirlar o'tkazish, ijodkor yoshlarga har tomonlama ko'maklashish, ma'nan yetuk yuqori madaniyatli shaxslarni tarbiyalash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish zarur. Respublikamizda ushbu soxada erishilgan ilmiy natijalarni amaliyotga tatbiq qilishdan iborat ekan, yuqorida qayd qilingan ijodkor yoshlarimizning jahon miqyosidagi yutuqlari yurtimizda bo'lib o'tayotgan xalqaro festivallar ko'rik tanlovlar simpoziumlar "Sharq taronalari", "Xalqaro maqom san'ati anjumani",

“Maqom festivali” mavqei va nufuzi to‘g‘risidagi mag‘rurona faxrlanish mumkin. Folklor, ayniqsa musiqiy folklor, tom ma‘noda xalq ijodiyoti maxsuli, o‘ziga xos xususiyatlari poliritmikasi, janrlar jozibadorligi, o‘ynoqiligi, xalqchilligi bilan alohidalik kasb etadi.

O‘zbek musiqa fol‘klori Respublikamizda Toshkent-Farg‘ona, Buxoro-Samarqand, Xorazm, Qashqadaryo-Supxandaryo hududlarida lokal xususiyatlari bilan musiqashunos, folklorshunos, olimlarning ilmiy izlanishlarida manba sifatida qo‘llanilmoqda, tadqiq qilinmoqda.

Xorazm musiqiy folklor janrlarida xalfalarning to‘y marosim qo‘shiqlari aytishuvlar, laparlar, xalq raqslarida milliy qadriyatlar, urf-odatlar, mehr-oqibat, go‘zallik o‘z ifodasini topadi. Shuningdek Buxoro musiqa folklorining “Buxorcha” va “Mavrigi” taronalarida Vatanga xalqqa, yorga sadoqat, vafodorlik, jasurlik tuyg‘ulari baland ruhda tarannum etiladi. Xorazm va Buxoro folklor janrlaridagi umumiylik, mushtaraklik, bilan birga shaklan va mazmunan o‘ziga xoslik mujassamlashganlini kuzatishimiz mumkin.

O‘zbek musiqiy merosimiz, milliy qadriyatlarimiz zamini folklor nafaqat yoshlarimiz tarbiyasida balki yurtimizda tobora rivoj topayotgan turizm sohasida ham mavqei katta. Respublikamiz xududlarida jumladan Samarqand, Buxoro, Xiva, Surxandaryo, Qashqadaryoga tashrif buyurayotgan chet ellik mehmonlarga ko‘rsatilayotgan madaniy xizmat turlarida folklor san‘atini jozibasini, lokal xususiyatlari ohangrabosi, milliy liboslar jilosi sayyohlarni maftun qilgan holda ularni e‘tiroflariga munosib bo‘lib kelmoqda.

Milliy musiqiy merosimizni o‘rganish rivojlantirish bilan birga jahon bo‘ylab keng targ‘ib qilish g‘oyatda muhim vazifa bo‘lib nafaqat soha mutaxasislari balki yetti yoshdan yetmish yoshgacha bo‘lgan xalqimiz orasida ommaviy ravishda tizimli targ‘ibot ishlarini olib borish lozim. Ayniqsa maktabgacha ta‘lim muassasalarida tarbiyalanuvchilariga mumtoz kuylar, og‘zaki ijod namunalari tinglash madaniyatini yo‘lga qo‘yish ustoz-murabbiylar amaliyotiga tadbiiq etib borish muhim ahamiyatga ega. Zero, g‘arbda bugun “Ommaviy madaniyat” deya bong urayotgan turli noxolis fikrlar, g‘ayritabiiy shovqinli ritmik kuchaytirinishlar yoshlar ongini zabt etishga urinayotgan bir paytda sof o‘zbekona go‘zal musiqaviy tarbiyaning o‘rnini kuchaytirish, xar jihatdan muhim. Ayniqsa qalbi toza bolajonlarni, o‘spirin yoshlarni tashqi tahdidlardan himoya qilish uchun teatrlar, qo‘g‘irchoq teatr spektakllarini asl milliy musiqiy ohanglar bilan boyitib borish zarur deb hisoblaymiz.

Xalq og‘zaki ijodiy, namunalari folklor san‘ati musiqiy va qo‘g‘irchoq teatrlar rivojida muhim o‘rin tutadi. Xorazm viloyati musiqali teatri, yoki qo‘g‘irchoq teatrining ijodiy faoliyati va repertuarini kuzatishimizda xalq an‘anaviy teatrining ilk ko‘rinishlarini yodga soladigan qadimgi xalq o‘yinlari, masxarabozlik san‘ati qiziqchilar, dorbozlar guruhidagi polvonlar, yog‘och oyoq (xo‘qq)chilar taqlidchilar xatarli o‘yin sohiblari, qo‘g‘irchoqbozlar, to‘y va sayllarda tomosha ko‘rsatadigan ijrochilar namoyishiga guvoh bo‘ldik. Teatrlarda musiqiy fol‘klor namunalari o‘z o‘rnida foydalanish bolalar va yosh tomoshabinlarni milliy musiqani his qilishga o‘rgatadi. Teatrga, mumtoz musiqa san‘atiga muhabbat hissini uyg‘otish,

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. D. Yusupov O‘zbek musiqa san‘ati rivojida folklorning o‘rni va ahamiyati- Buxoro Shashmaqomi: tarixiy-nazariy va amaliy masalalari mavzusidagi Respublika ilmiy amaliy konferensiyasi materiallari. BuxDU-2019y.

2. Jo'rayev M. O'zbek mavsumiy marosim folklori. (O'quv qo'llanma). T.: "Fan",
3. Nurullaev F.G. The role of folklore in the raising of children. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. 8 No. 12, 2020 Part III ISSN 2056-5852.
4. Нуруллаев Ф.Г., Композиционный и исполнительский процесс в музыке // «Scientific Progress» Scientific Journal ISSN: 2181-1601, 2021.- pp. 576-581.
5. Нуруллаев Ф.Г. Импровизаторское творчество в XX веке по сфере музыке// «Scientific Progress» Scientific Journal ISSN: 2181-1601, 2021.-
6. Nurullayev F.G. [FORMATION OF AESTHETIC EDUCATION OF CHILDREN ON THE EXAMPLE OF BUKHARA FOLKLORE SONGS](#). Euro-Asia Conferences 1 (1), 34-36.
7. Nurullayev F.G. [METHODOLOGICAL REQUIREMENTS FOR THE SELECTION OF BUKHARA FOLK SONGS IN MUSIC EDUCATION](#). Web of Scientist: International Scientific Research Journal 1 (01), 83-88.
8. Nurullayev Farrux Gaybulloyevich. Maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqiy faoliyati. THE MULTIDISCIPLINARE JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY,VOLUME-3, ISSUE-4,ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,2023-5.384 ResearchBib IF: 8.848 / 2023, 14-19.
9. Нуруллаев Ф.Г., Нуруллаева Н.К. Музыкально-историческое наследие центральной Азии (психологический настрой армии Темура). Психология XXI столетия, 18-20 марта 2020 года С. 115-118.
10. Нуруллаев Ф.Г. Муסיқа таълимида Бухоро фольклор кўшиқларига кўйиладиган методик талаблар. Pedagogik mahorat, Ilmiy-nazariy va metodik jurnal 2020, 3-son. Вихоро. Б.175-180.
11. Нуруллаев Ф.Г., Нуруллаева Н.К. Роль фольклорных песен в воспитании учащихся. Научно– методический журнал «Проблемы педагогики» №3(48). Москва 2020. С.15-17.
12. Нуруллаев Ф.Г., Нуруллаева Н.К. Формирование эстетического воспитания детей на примере Бухарских фольклорных песен. «MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES AND TRENDS» collection of scientific works of the international scientific conference Issue 4(260 Warsaw, Poland 2020. P. 139.
13. Nurullayev F.G., Madrimov B.K., Rajabov T.I. Teaching Bukhara Children Folk Songs in Music Lessons as an Actual Problem. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol.24, Issue 04, 2020 P. 6049.
14. Нуруллаев Ф.Г., Случайный выбор качественных характеристик материала по музыки или порядок его изложения в процессе создания музыки или исполнения опуса//«SCIENTIFIC PROGRESS» Scientific Journal. ISSN: 2181-1601, 2021.- pp. 588-593.
15. Nurullayev F.G. FORMATION OF AESTHETIC EDUCATION OF CHILDREN ON THE EXAMPLE OF BUKHARA FOLKLORE SONGS. Euro-Asia Conferences 1 (1), 34-36.

16. Nurullayev F.G The Role and Significance of Folk Music in Raising Children.European Journal of Innovation in Nonformal Education(EJINE) Volume 2| Issue 5| ISSN:2795-8612 . Accepted 14 May2022.
17. Nurullayev F.G. METHODOLOGICAL REQUIREMENTS FOR THE SELECTION OF BUKHARA FOLK SONGS IN MUSIC EDUCATION. Web of Scientist: International Scientific Research Journal 1 (01), 83-88.
18. Nurullayeva N.G., Nurullaeva N.K., Nurullaev B.G. Role and significance of folklor music in the upbringing of children of preschool age. Academicia An International Multidisciplinary Research Journal. Vol.10, Issue 10, October 2020.
19. Nurullayev F.G. Узлуксиз таълим тизимида Бухоро фольклор кўшиқларини ўргатишнинг ўрни ва аҳамияти// О'zbekiston Milliy Universiteti xabarлари, Ilmiy-nazariy va metodik jurnal 2021-yil 6-son.- Toshkent. B.177-186.
20. Нуруллаев Ф.Г., Музыкальный процесс в западной музыке// «SCIENTIFIC PROGRESS» Scientific Journal ISSN: 2181-1601, 2021. - pp.570-575.
21. Нуруллаев Ф.Г., Нуруллаева Н.К. Роль фольклорных песен в воспитании учащихся// Научно – методический журнал «Проблемы педагогики». №3 (48). - Москва 2020.- С.15-17.
22. Nurullayev F.G The Role and Significance of Folk Music in Raising Children.European Journal of Innovation in Nonformal Education(EJINE) Volume 2| Issue 5| ISSN:2795-8612. Accepted 14 May2022.
23. Nurillaev F.G. Results of Experimental Work on Teaching Bukhara Folk Songs in Music Education and their Effectiveness. International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD) Special Issue on Modern Trends in Science, Technology and Economy.P.106-109.Available Online: www.ijtsrd.com e-ISSN: 2456 – 6470
24. Нуруллаев Ф.Г., Норова Ш.У. Психология музыкальных дидактических игр на интегрированных занятиях// Вестник интергративной психологии. Журнал для психологов. Выпуск №17, 2018. – С.295-299.
25. Nurillaev Farrukh Gaybullaevich- The technology of organizing the aesthetic education of students by means of folk songs. European Chemical Bulletin (Scopus-Q3) ISSN2063-5346. 2023, 12 (Special Issue7), 1987-1996
26. Фаррух Гайбуллоевич Нуруллаев. Моделирования педагогических с музыкальным уклоном действие объектов через математический аппарат в педагогике// Science And Education Scientific Journal, Issn 2181-0842, Volume 3, Issue 1, January 2022.589-595.
27. Фаррух Гайбуллоевич Нуруллаев. Интерактивные уроки музыки по программы Steam// Science And Education Scientific Journal, Issn 2181-0842, Volume 3, Issue 1, January 2022.595-602.
28. Нодира Каримовна Нуруллаева. Методические аспекты музыкального образования, особенности обучения народных песен в 5-7 классах// Science And Education Scientific Journal, Issn 2181-0842, Volume 3, Issue 1, J-2022

-
29. Nurullayev F.G. Rustamov F.T. Education Of A Child By Music In The Early Period Of Life. Spectrum Journal of Innovation Reforms and Development, volume 22,December2023,ISSN(E):2751-1731.